בסוד שיח

"גם הרב יגל שליט"א חרדי"

בעקבות התגובות באתר האינטרנט של "הצופה" לדברים שפרסמו כאן בשבוע שעבר – על המתח במרדשיית נעם – אנו מביאים כאן את התייחסותו לכך של מר יצחק גרין, מנהל התיכון במרדשיה, ואין אנו נעלים הדלת בפני הורים לתגובה נגדית, ובלבד שלא תהיה אנונימית.

"בשבוע שעבר שימש סוד זה במה למספר הורים לתלמידים במרדשיית נועם אשר קבלו על ענוש לא הגלם לדעתם שהושת על בניהם. אפשר לברך על ציומתם של הורים אנונימיים אלה: הם העלו ציבורי בעיה חינוכית בעלת חשיבות מיוחדת, המחייבת התמודדות רחבה ומרוכבת. אבל החיבור המלאכותי שנעשה בין בעיה זאת, לבין היותו של ראש הישיבה, הרב דוד בלוך, חרדי, הוא מופרך וחסר שחר. הרב בלוך, ממקימי הנח"ל החרדי, מוביל במרדשיה קו של פתיחות שהוא למצער נדיר בישיבות תיכוניות אחרות. כך מופיעים בפני תלמידי המרדשיה אנשי ציבור, בהם ער־בים, מכל גווני הקשת הפוליטית. מיוסי ביילין ועד הרב בני אלון. כך נפתחו בשנים האחרונות מגמות כמו תקשורת, עם הבעייתיות המיוחדת הטמונה בה, ומחזות, שרבים מתלי־מידיה (שמספרם גדול מתלמידי מגמת מחזות בכל הישר־בות התיכוניות גם יחד) לומדים בחוג להיסטוריה של המזה"ת ב"בר־אילן" במקביל ללימודיהם במרדשיה. ומעל לכל: הרוב המוחלט של בוגרי המרדשיה פונים לישיבות הסדר ומכינות קרם צבאיות ומאיישים את"כ את מיטב הי־חידות הקרביות בצה"ל.

האם היות אדם חרדי פוגם ביכולתו ליצור קשר טוב ומר־עיל עם מי שאינם כמותו? מי מבוגריה החתיכים של המר־רשיה איננו זוכר ר"מים חרדים כמו הרבנים סרמל ונפתלין ז"ל והרבים אחרים – עד ימינו אלה, שהקשר שנוצר בינם לבין תלמידיהם היה חם, מעשיר ומתמשך?

ואולי הגיעה העת לחשיפה ראשונה: גם הרב יהושע יגל שליט"א, ממייסדיה המיתולוגיים של המרדשיה וראש הי־שיבה משך עשרות שנים, הוא חרדי ועובדה קטנה נוספת: כמי שמכיר את הרב בלוך זה מספר שנים, הריני להעיד כי בתקופה זו מעילו לא התארך וזקנו לא צימח. הוא היה חרדי הוא אף לא ניסה להסתיר זאת, עד כדי כך שלמו החרדים הקיבלים את ילדיהם למרדשיה.

אך הטענה בדבר חרדיותו של הרב בלוך היא סימפטו־מית. היא סימפטום לבעייתם של החרדים רבים בפני ילדיהם ול־נכונתם להגן עליהם מפני מחנכיהם ה"חרדיים" בכל מחיר, גם כאשר מדובר במעשים אשר בעינינו, אנשי הצוות במרדשיה, אין שפלים מהם: התעמרות בתלמידים צעירים, בכיכול בשם "ממורת" כלשהי. אין קל מהתעלמות ממעשים שכאלה: המתעמרים באים על סיפוקם, הקרבנות אינם מת־לוננים (שהרי גם הם שומרי ה"ממורת"). הבעיה איננה ייחר־דית. למרדשיה הרצון שלא להעיד ולא לעודד ולא להתעמת קרץ. אך אנו משוכנעים שאם נסמן ראשינו בחול, נעשה תפקידנו רמייה. שכן, קו ישר עלול לעבור מה־תעמרות ב"אליף" במרדשיה להתעמרות בזקן פלשתיני במ־חסום צה"לי ולהחמת אגרוף במהלך סכסוך בין נהגים בכבישי.

שינוי מוסכמות וממורות היא מלאכה קשה. נרדש לשם כך סיוע מכל גורם אפשרי – בדרי מצד החרים, שרבים מהם מטיפים ל"ד קשה" וקביעת רפורמי משמעת נוקשים. אלא שלא אותת מתמוססת לקן דרישות אלה אל מול עינינו, כאשר מדובר בבנם הפרטי של מי שאך תמול שלשום דרשו למצות את הדין עם תלמיד שסרח. או אז עולה הדרישה לענוש חינוכי. אנו מוכנים להסכין על תחרות להצעת עונ־שים חינוכיים – במיוחד לתלמידי יב'. כמה תגאים בסיסיים צריכים להיות להם: עליהם להיות תואמים את חומרת המ־עשה, להדהיע את התלמיד הנענש על מנת שלא יחזור על מעשיו – ועוד יותר מכך את חבריו, וכן לאפשר פיקוח על ביצוע העונש. לא נעים להודות, אך ארסנל העונשים שהו־תיר בידינו משרד החינוך דל ולא מאיים.

לקריאה ל"ענוש חינוכי" קשר ישיר עם ההסתפקות בכר־נוניות והעדר שאיפה למצוינות וכן לחוסר הנכונות להס־קיע בדבר שאין בו תועלת מיידית בדמות שיפור הציון בתעודת הבגרות.

למרבית התלמידים, לעיתים בתמיכת הוריהם, אין כל עניין להעמיק בתחום לימודי מסויים אם אין הוא נידרש לתעודת הבגרות. סקרנות א־נטלקטואלית היא מצרך נדיר והמגמה לעודד ולטפח אותה נתקל לרוב במשיכת כתף. המ־שקיעים יותר יוסיפו גם שאלה: "מה זה יתן ליי?"

חלק ניכר מבעיות המשמעת במרדשיה קשור או אף נובע ישירות מהיותה פנימייה. הנה נושא לדיון: יתרונותיה של הישיבה הפנימייתית מול חסרונותיה. אנו במרדשיה מאמי־נים (עדייזן) שיתרונות רבים וחשובים מהחסרונות, אך יואיל נא כל הדה להיזכר בפעם האחרונה שבה ניסה לשכ־נע את בנו בן ה־16'17 לסיים את משחק המחשב או להפ־סיק את הצפייה בטלוויזיה וללכת לישון בשעת לילה סביבה. ועתה לתמיין כיצד נראים הדברים בפנימייה שבה מתגוררים 100 נערים נרעשים ונמרצים. ווהי, כמובן, דוג־מא אחת מיני רבות ולאו דווקא היותר בעייתית לקשיים שבפנימייה.

לא נוכל לשאול את המשא שנטלנו על עצמנו (עשינו זאת בדעה צלולה ומרצוננו החופשי. אין צורך לרחם), ללא סיוע ומעורבותם של הורי התלמידים. אינני נרתעים מפ־ניות שכזו. אנו קוראים לה ומעודדים אותה, אך יש לה עוברות משנו. אנו קוראים לה ומעודדים אותה, אך יש לה כמה תגאים מוזיניים. הראשון שבהם, הוא הסכמה מראש, עוד בטרם הגיע התלמיד למרדשיה, לעקרונותיה הבסיסיים, לשאיפותיה ולמטרותיה.

אנו מקיימים עתה דיונים על הקמת צוותי חשיבה שבהם יהיו חברים גם אנשי חינוך שאינם עובדי המרדשיה. להלקח בנים הלומדים בה, אשר יזונו במהלך הנושאים החינוכיים המעסיקים אותנו, גם כאלה שהתקבלו משך שנים ונראים לכאורה מובנים מאליהם. תובאות הדיונים הוזנים ישומם יר־באו לידיעת ההורים ואלה יחליטו אם זהו המקום שבו הם רד־צים לחנך את בנם.

אם יחליטו בחיוב, ובנם יעמוד בקריטריונים שנצי־בם, נשמח לכל סיוע – בעצה או בממש. ואולם, כבר עתה ברור לנו: מול המשיכה המתמדת לעבר הבינוניות, יש לחזור ולהניף את דגל התחרות בתלמידים – בשאיפה לדעת, בה־תנהגות, בסנגון הדיבור, ברמת הלימוד ועוד ועוד. כל אלה לצד ערכיה היסודיים של המרדשיה לירי"ש ולימוד תורה. חילופי הדורות, עם פטירתו של ישראל סרן ז"ל ופ־רישתו של הרב יגל יבל"א, מייסדי המרדשיה, גרמו לה, כלכל אורגן אחר בנסיבות שכאלה, משבר קשה. בשנים האחרונות היא שבה אט אט ועולה על דרך המלך. איננו מקלים ראש בקשיים שעוד לפנינו, אך אנו משוכנעים שאפשר, וחשוב יותר, צריך, להחזיר את עטרת המדרשיה ליושנה."

בעניני צניעות וקדושה

(נבתב עלידי רב חשוב ונכמר לפרסום עלידי המקובל הצדיק, רבי חיים כהן שליט"א המכונה "החלבן")

בסיעתא דשמיא

א. כתוב בתורה בפרשת כי תצא, פרק כ"ג פסוק ט"ו: כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך והיד מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. והייט, שהפסוק מלמד אותנו שהדבר שבו ביותר תלוי ענין החיבור של השם יתברך ליהודי הוא הזהי רות בעניני הקדושה והצניעות. שעל ידי זה מגיע אור אלקי ושפע רב תני לתוך נשמתו של האדם.

ב. הנה הפסוק הזה מדבר על המחנה בשעת המלחמה. אבל, כתב רבי נו החפץ חיים זצ"ל במכתבו הנדפס בספר החפץ חיים על התורה בפר שת כי תצא, שבאמת דבר זה הוא נוגע לכל יהודי בכל זמן, שעיקר ההצלחה של האדם בחיים בכל הענינים תלויה בשמירתו את עניני הק דושה והצניעות, ולצד שני רוב הצרות הבאות על האדם בעולם הזה שר רשן הוא מפני חסרון קדושה וצניעות.

ג. ולכאורה אפשר לשאול על זה, שהרי אנחנו רואים במציאות שיש צדיקים שנזהרים מאוד בדברים אלו וחלקם מצליחים בעניני החיים וחלקם סובלים. וכן יש רשעים שמזלזלים מאוד

מאוד בדברים אלו וחלקם מצליחים בעניני החיים וחלקם סובלים ואיך כתב החפץ חיים שזהו הגורם לצרות בחייהם אבל אין זה קושיא כלל. שפירש הקהילות יעקב את הענין: שעל כל אדם נגזר מתחילת בראו לעולם עיסוי עניני, ויש שנגזר עליו יותר טוב ויש שנגזר עליו פחות טוב וזה מסיבות עלומות מאתנו לפי שרשי הנשמות הגלגולים וכו' ואחרי גזירה זו – שינוי מצבו תלוי בהנהגתו. ועיין היטב בגמ' בב רכות ס"א ע"ב ואכמ"ל, ועל זה הוא דברי החפץ חיים הנ"ל שאין דבר שמשנה את מצבו של האדם לרעה ממה שנגזר עליו יותר מאשר חסרון ההזהירות בעניני קדושה ובעניני צניעות.

ד. והדבר נוגע לא רק למצבו של כל אדם בפני עצמו אלא גם למ־צבו של כללות עם ישראל. והדבר מבואר בחז"ל בכמה מקומות ומהם במדרש רבה בפרשת וישב, שכתוב שם שקריעת ים סוף היתה בזכותו של יוסף הצדיק ששמר עצמו מעבירה. ודרשו זה מהפסוק שכתוב בתהי לים בהלל: הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור. שלכן כתוב דווקא תינס וינוס לרמז בזכות יוסף, שכתוב בו בפרשת וישב בעניין זה כמה פעמים וינס והוצה. וכתב הגר"א בביאורו לתיקוני זהר דף קכ"ח ע"א שאם חס וחלילה יוסף היה נכשל- כל עם ישראל היה טובע בים סוף. ודיאים מזה כי כל יהודי שנזהר כמה פחד לכל עם ישראל ובפרט בזמננו ודאי שכל אדם מישראל רוצה לעזור לכל ישראל להינצל מכל אסון וצרה.

ה. אמנם לא רק השמירה מעבירה גמודה גודמת זכויות עצומות לכל עם ישראל אלא גם ריבוי ההזהרות בעניין הצניעות אף מעבר למה שב־דרש. וכנמ' בתלמוד בבלי במסכת יומא בדף מ"ו ע"א ובתלמוד ירוש־למי במסכת יומא פרק א' הלכה א' ובמסכת מגילה פרק ג' הלכה ב' ובמסכת הוריות פרק ג' הלכה ב' מוסיפו על אשה בשם קמחית שהיתה נזהרת בעניני צניעות המלבושים בהפלגה עצומה, הרבה מעבר למה שהלכה מחייבת ובזכות זה זכתה שכשבאו בנים שלה היו כהנים גדו־לים. וצריך להבין שענין התפקיד של הכהן הגדול זה לא רק ענין של תפקיד חשוב, אלא זה דבר שפועל על כל עם ישראל, שהרי הכהן הג־דול ביום הכיפורים פועל כפרה לכל עם ישראל וחכמה אשה זו לזכות עצומה זו שבשבילה בניה היו בתפקיד זה על ידי הזהירות הגדולה בעניין הצניעות (עיין היטב בתלמוד בבלי וב"ל שיש להסתפק בכוונת הרב־רים באיזה פרשים, אבל הרבה מוכרע מדברי התלמוד ירושלמי הנ"ל ועיין בספר התרבות להשם פרק י"ז ביאור הדברים).

ו. וידוע שרבנו החפץ חיים זצ"ל שאל את הגר"מ קרליץ, אחיו של רבנו החזון איש זצ"ל, במה זכו הזהיהם לזכות כזו שזכו לחזון איש וכן שותנים היה הקהילות יעקב ושאר בניהם וחתניהם כולם היו גדולים בתורה ובמצוות בדרגה גבוהה מאוד. והשיב לו הגר"מ קרליץ, שאמו אמרה שזה בזכות הזהירות הגדולה שלה בצניעות המלבושים שהיתה רבה יותר ממה שהלכה רודשת והחמץ החמץ חיים הסכים לתשובתו הזאת. ובדודנו אנו יודעים אנחנו שהדיר החזון איש לא רק בבניהם התנהגו זכו לגדולי תורה בעלי דרגה עצומה אלא גם בהמשך הצאצאים בדורות שאחרי זה. יש בדודנו הרבה מאוד גדולי תורה שהם מצאצאיהם ודאגם עד היכן הדברים מגיעים.

ז. והנה אין ספק שכל יהודיה מעונינת בכל לבה לזכות לצאצאים גדולי תורה וצדיקים בין בדור הראשון ובין בדורות שאחרי זה. והנה גילו לנו בתלמוד וכן הצדיקים שבדורות שאחרי זה, פתח גדול מאוד לעניין זה שהוא על ידי ריבוי בצניעות המלבושים. ולא זו בלבד אלא שנתגאב לעיל שריבוי הצניעות מגן על כל עם ישראל מאסונות וצ־רות. ולבן, אין ספק שכל יהודיה שתתן אל ליבה את הדברים האלו וה־מעלות הגדולות הנגרמות על ידי ריבוי הצניעות, תשתדל בכל כוחה להרבות כמה שיותר בצניעות המלבושים. ולעניין הצלחת הצאצאים בתורה חשוב כמובן להשתדל מאוד בחינוכם לתורה וגם להרבות על זה בתפילות ובבכיות. ומספור על כמה מגדולי ישראל שהדיהם היו מת־פללים עליהם בלי סוף שיזכו להיות צדיקים עצומים ושיצליחו בתורה. ודיבינו החזון איש זצ"ל היה אומר שהרבה פעמים שרואים אדם שנעשה גדול בתורה או אדם שחדר בתשובה הדי זה מכח התפילות של הדיהו או אפילו של כמה דורות לפני זה.

מחברת אדמו"רים וחסידים

עורכת המוסף: נעמי גולן